
"İşte bu sır, Mecûsîlerde inkişaf etmediği içindir ki; kâinatta 'Yezdan' namıyla bir Hâlık-ı Hayır, diğeri 'Ehrîman' namıyla bir Hâlık-ı Şer itikad etmişlerdir. Halbuki onların Ehrîman dedikleri mevhum İlâh-ı şer, bir cüz-i ihtiyariyle ve îcadsız.." İzah?

Tahrip tamirden, bozmak yapmaktan, yok etmek de icat etmekten daha kolaydır ve fazla bir güç ve mesai gerektirmiyor. Bu yüzden tahripçiler, bozguncular ve yok edicilerde yalancı ve zahiri bir kuvvet vehmediliyor. Özü yokluk olan şerde vehmi bir kuvvet tasavvur edildiği için, bu kuvvete bir de güçlü kabul edilen fail ve özne uydurulması gerekiyor ki [Mecusiler](#) bu fail ve özneye "Ehriman" ismini veriyorlar.

Halbuki şer ve kötülükler ademîdir. Ademî şeylerde ise, vücutta olduğu gibi binlerce sebebin bir araya gelip çalışması gerekmiyor; aksine bir sebebin olmayışı ya da iptal edilişi ademe yeterli oluyor.

Adem bir eylemsizlik bir vazifesizlik bir amelsizliktir; yapmak değil bozmaktır, bundan dolayı neticesi çok büyük zarardır. Bir binayı yüz ustanın yüz günde yapması vücuttur, o binanın temeline konulan dinamiti ateşleyip bir saniyede yıkmak ise ademdir. Bu yüzden basit bir dinamiti ateşlemek işinde binlerce sebep ve vücutlar yok oluyor.

Şerler de aynı binanın yıkılması gibi ademidir, yok hükmünde bir eylemdir; ama neticesi çok zarar üreten bir ademi eylemdir.

Mesela, bir insanı öldürmek çok basittir, tetiği çekmek ölüm için yeterlidir. Ama o tetiğin çekilmesi neticesinden hasil olan ölümlerle insan bedeninde çalışan sayısız hücre ve organlar, binlerce duygu ve hissiyatlar ve ona bağlı olarak koca bir alem çöküyor ve yok oluyor. **Tetiği çektiren de** insanın basit ve harici bir vücudu olmayan cüzi iradesidir. Yani şer ve kötülük mekanizmasının harekete geçmesi için insanın icat ve yaratmaya kabiliyeti olmayan iradesi tetik olabiliyor. İnsanın nefis ve şeytanı da bu şer mekanizmasının işlemesi ve hareket etmesi için gönüllü ve meyilli olduğu için, şerden hasil olan bütün günah ve zulümlerin sorumluluğu insana ait oluyor.

Basit bir hareket ile meydana gelen şerre ikinci bir *fail*, *özne* ve ilah tasavvur etmek gerçekten aklın kabul edeceği bir husus değildir.